

УДК 655.3.062.2

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПРИЛАДІВ ДЛЯ КОНТРОЛЮ І КЕРУВАННЯ КОЛЬОРОМ

© В. В. Морфлюк-Щур, НТУУ «КПІ», Київ, Україна

В статье рассмотрено современное оборудование для контроля и управления цветом. К нему относятся денситометры, колориметры и спектрофотометры. Подается анализ возможностей спектрофотометров и их применение для контроля качества. В исследовании рассматривается создание комплекса «ЭОМ—спектрофотометр» и преимущества его применения при оценке качества оттисков.

This research is devoted to investigation of modern development of devices for colour control and management. They are densitometers, colorimeters and spectrophotometers.

Spectrophotometer gives the whole colour characteristic.

Many parameters influence on measurement, which is received from the spectrophotometer. Creation of complex «computer—spectrophotometer» is examined in research.

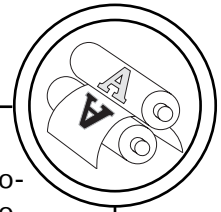
Постановка проблеми

Розглядаючи питання оцінки кольорів, ми розуміємо, що колір — психофізичне відчуття, що виникає в мозку людини під впливом колірною стимулу. Проте психофізичне відчуття виміру не піддається. Під колірним стимулом розуміють світлову енергію, яку сприймає око. Ця енергія визначається фізичними властивостями зразка і джерела освітлення. Зразок має властивість пропускати, поглинати або відобразити падаюче на нього світло в різних точках спектру по-різному. На цьому заснований принцип роботи спектрофотометра. За допомогою вбудованого в прилад джерела світла зразок освітлюється; світло, відбите від зразка або пропущене через нього, аналізується таким чином, що визначається відношенням відбитого

від зразка або пропущеного через зразок світлового потоку до падаючого потоку в багатьох точках спектру. Тобто отримуємо на виході спектральний коефіцієнт відбивання або пропускання у відсотках [1].

Окрім спектральної характеристики, будь-який спектрофотометр може подати вимірні дані в колориметричних координатах кольору, наприклад, в XYZ або CIE $L^*a^*b^*$. Координати кольору вираховують із спектрального коефіцієнта відбивання (пропускання), спектрального розподілу енергії джерела освітлення і властивостей «стандартного спостерігача». З цієї причини для виміру кольорних координат спектрофотометром необхідно також вказати джерело освітлення (D50, D65, A, F11 і т. д.) і кут спостереження (2 або 10 градусів). Колірна відмінність

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ

між двома зразками традиційно визначається як відстань між їх кольорними координатами в кольорному просторі CIE L*a*b* [2].

Аналіз попередніх досліджень

До технічних засобів, що забезпечують сучасний рівень контролю якості поліграфічної продукції, можна віднести денситометри і спектрофотометри. Денситометри використовуються головним чином при налазці устаткування і його налаштуванні на оптимальні режими роботи, а також для контролю якості друку тріадними фарбами системи СМУК при друці на папері або картоні.

Проте в тих випадках, коли доводиться мати справу з друком різними сумішевими фарбами, із складанням рецептур цих фарб, з контролем колірної відмінності, з друком на різних типах паперів, денситометр не допоможе. У цих випадках для вирішення завдань по контролю якості друкарської продукції і точності перенесення кольорів використовуються спектрофотометри, що дозволяють розраховувати колірні координати в різних колірних системах. Такий спосіб контролю полягає в отриманні спектральної кривої об'єкта з наступним розрахунком колірних координат.

Спектрофотометр відрізняється від денситометра набором виконуваних функцій. Денситометр вимірює оптичну густину на підставі коефіцієнта відбивання (або пропускання) світла, а спектрофотометр вимірює

параметри кольору, що дозволяє виконувати якісну оцінку кольоровідтворення.

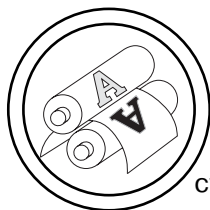
Для цього в спектрофотометрах вимірюваний зразок освітлюється джерелом світла, а відбите випромінювання розкладається в спектр з використанням голографічних дифракційних решіток і системи фотодатчиків.

На сучасному ринку устаткування представлено досить великий асортимент різних спектрофотометрів. Вони розрізняються будовою оптичних систем і функціональними можливостями.

До характеристик спектрофотометрів можна віднести: діапазон вимірів спектру, фізичну роздільну здатність, геометрію вимірів, розмір апертури, фільтри, джерело освітлення, типи освітлення, стандарт спостереження, стандарти оптичної густини, повторюваність вимірів приладів, кількість вимірів в автономному режимі та інше.

У стандартну комплектацію до спектроденситометра входить набір фільтрів для отримання коректних даних на різних типах матеріалів: нейтральний фільтр No, поляризаційний фільтр Pol, фільтр D65 і ультрафіолетовий UV-фільтр.

Нейтральний фільтр наближений до світла лампи розжарювання, а фільтр D65 дозволяє вимірювати параметри кольору поверхні з глясовим покриттям, наприклад, кольори фотовідбитка на глясовому папері. Поляризаційний фільтр необхідний при здійсненні оперативного контролю, коли доводиться порівнювати густину відбитків, віддрукованих по сирому або по

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ

сухому, оскільки неоднакові властивості їх поверхні приводять до того, що оптична густина сухого відбитка менше густини «сирого». Вживання поляризаційних світлофільтрів дозволяє компенсувати цю різницю [2].

Конструкційно спектрофотометр є оптичний прилад з вбудованим мікропроцесором. Також в комплекті з спектрофотометром, зазвичай, поставляються кабель для зв'язку з комп'ютером і ПЗ для обробки результатів вимірів і визначення рецептури фарб.

Як вже наголошувалося, функціональні можливості спектрофотометра досить широкі. Спектрофотометричні виміри робляться в спектральному діапазоні 380—730 нм. Прилад дозволяє визначати колірні координати в різних колірних просторах (Lab, Lch, XYZ, Hunter Lab), денситометричні величини, спектральні криві відбивання, відсоток растрової крапки, значення розтиску і трепінгу, контраст друку, баланс по сірому, а також досліджувати папір на яскравість і білизну. Всі ці функції дозволяють здійснювати повний контроль над всім процесом друку. Функціональні можливості приладу визначаються мікропроцесором, його обчислювальними можливостями, можливістю створювати базу даних вимірів. Таким чином, в міру необхідності прилад можна легко переоснащувати новими функціями, тобто специфічним ПЗ.

Іншим шляхом вдосконалення спектрофотометрів є створення комплексу «спектрофото-

метр—ЕОМ», де використовуватиметься оптична система спектрофотометра і обчислювальні можливості мікропроцесора. В цьому випадку немає необхідності купувати дорогі нові моделі приладів. Комп'ютер зв'язаний із спектрофотометром дозволяє не лише виконувати розрахунок показників на основі спектральних вимірів спектрофотометра, а й проводити розрахунок показників по складним формулам для всього масиву вимірів в реальному масштабі часу, статистичний аналіз, на основі спеціального ПЗ створювати рекомендації для поліпшення відтворення кольорів.

Мета роботи

Метою даного дослідження є аналіз та узагальнення сучасних можливостей застосування спектрофотометрів для контролю якості поліграфічної продукції.

Результати проведених досліджень

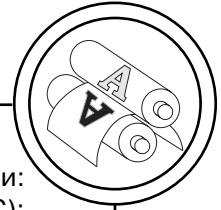
При роботі з кольором неминує виникати завдання порівняння декількох кольорів. Око помічає колірні відмінності лише у тому випадку, коли вони перевищують певну величину, колірний поріг — це мінімальна зміна світлоти кольору, яке вперше помічається оком. Для виміру колірної відмінності використовується показник ΔE , що визначається за формулою:

$$\Delta E = \sqrt{(L - L')^2 + (a - a')^2 + (b - b')^2}$$

де L , a і b — колірні координати в системі Lab.

Завдяки сполученню спектрофотометра з ЕОМ можна

ТЕХНОЛОГІЧНІ ПРОЦЕСИ

вимірювати оптичні величини і проводити розрахунки за складними аналітичними виразами, такі наприклад як:

1) Delta E (CIE 1994):

$$\Delta E = \sqrt{\left(\frac{\Delta L}{K_L \cdot S_L}\right)^2 + \left(\frac{\Delta C}{K_C \cdot S_C}\right)^2 + \left(\frac{\Delta H}{K_H \cdot S_H}\right)^2};$$

2) Delta E (CIE 2000):

$$\Delta E = \sqrt{\left(\frac{\Delta L'}{K_L \cdot S_L}\right)^2 + \left(\frac{\Delta C'}{K_C \cdot S_C}\right)^2 + \left(\frac{\Delta H'}{K_H \cdot S_H}\right)^2 + \left(+R_T \cdot \left(\frac{\Delta C'}{K_C \cdot S_C}\right) \cdot \left(\frac{\Delta H'}{K_H \cdot S_H}\right)\right)^2};$$

3) Delta E (CMC):

$$\Delta E = \sqrt{\left(\frac{\Delta L}{1 \cdot S_L}\right)^2 + \left(\frac{\Delta C}{c \cdot S_C}\right)^2 + \left(\frac{\Delta H}{S_H}\right)^2}, \text{ де}$$

параметри шляхом математичних перетворень визначаються з вимірів кольорів в системі Lab та еталонних значень [3].

На основі бази даних вимірів кольорних шкал в колірній моделі Lab виконується статистичний аналіз для підвищення точності вимірювання.

Використовуючи математичний апарат програм Excel, MathCAD, MathLab можна розраховувати показники колірної від-

мінності за різними критеріями: ΔE , ΔE^*94 , ΔE^*2000 , $\Delta E^*(CMC)$; виконувати перерахунки з простору Lab в XYZ, а також LCH (ab).

Висновки

Створення програмно-апаратної системи «ЕОМ—спектрофотометр» сприяє досягненню таких цілей:

1. Отримувати і зберігати масиви даних кольорних характеристик, які застосовуються для аналізу якості поліграфічної продукції та контролю за стабільністю показників друку.

2. Розраховувати на рівні з класичним показником ΔE , ΔE^*94 , ΔE^*2000 , $\Delta E^*(CMC)$, виконувати перерахунки з простору Lab в XYZ, а також LCH(ab).

3. Проводити статистичний аналіз за рахунок збільшення кількості вимірів кольорних характеристик.

4. Створювати програмне забезпечення, яке на основі розрахованих показників буде рекомендувати внесення змін у друкарський процес для максимально точного відтворення кольорів, або відповідності кольоропроби.

1. Зотин В. Спектрофотометрия: принципы и оборудование // Pакkоgгаff. — 2003. — № 6. 2. Спектроденситометры серии 500. Руководство X-Rite. X-Rite, Incorporated. — 2008. 3. ISO 11664-4:2008(E)/CIE S 014-4/E:2007 Joint ISO/CIE Standard: CIE Colorimetry — Part 4: 1976 L*a*b* Colour Space.

Рецензент — В. Т. Мартинюк, к.т.н.,
доцент, НТУУ «КПІ»

Надійшла до редакції 13.04.09